

POSTANOWIENIE

Dnia 2 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania K. w K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
Oddziałowi w Krakowie

z udziałem zainteresowanej D. K.

o podleganie ubezpieczeniu i podstawę wymiaru składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 kwietnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej K.

w K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 28 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 932/19,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od K. w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 240,00 (dwieście
czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa
w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 kwietnia 2018 r., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3, w
związku z art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11,
art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń

społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778) oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 69 ust. 1, art. 74 ust. 1, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1938) i art. 734 § 1 k.c. oraz art. 750 k.c. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie stwierdził, że D.K. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu u płatnika składek K. z tytułu umowy zlecenia w okresie od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r. Jednocześnie organ rentowy ustalił D.K. podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz zdrowotne, w wysokości i za okresy szczegółowo wskazane w decyzji. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że D.K. zawarła z płatnikiem K. umowy o dzieło na rok akademicki 2014/2015 i 2015/2016, tj. w okresie od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r., których przedmiotem było przeprowadzenie lektoratu z języka angielskiego oraz zajęć dydaktycznych z języka angielskiego w ramach kursu e-learningowego i konsultacji.

Sąd Okręgowy w Krakowie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 26 kwietnia 2019 r. (sygn. akt VII U 2072/18), wydanym w sprawie K., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie, przy uczestnictwie D.K., o podleganie ubezpieczeniu i o podstawę wymiaru składki: oddalił odwołanie, zasądził od K., na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie kwotę 180 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i nie obciążył D.K. kosztami postępowania.

Na skutek apelacji odwołującej, Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 28 marca 2023 r. (sygn. akt III AUa 932/19): oddalił apelację, zasądził od K. w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 240 zł, tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie, do Sądu Najwyższego wywiodła odwołująca, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. art. 627 k.c. w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez ich błędną wykładnię i

niezastosowanie, pomimo, że zawarte umowy pomiędzy K., a D.K. - z uwagi na ich przedmiot - miały charakter umów o dzieło oraz umów o dzieło autorskie;

2. art. 750 k.c. poprzez błędną wykładnię i zastosowanie tego przepisu, pomimo, że zawarte umowy nie miały charakteru umów o świadczenie usług, do których należy stosować odpowiednie przepisy dotyczące umów zlecenia;
3. art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich błędną wykładnię i błędne przyjęcie, że D.K. podlegała z tytułu zawartych umów cywilnoprawnych obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W związku ze stawianymi zarzutami, skarżąca wniosła o: uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie, co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji płatnika składek od wyroku Sądu I instancji, rozpoznanie sprawy również pod nieobecność pełnomocnika płatnika składek oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika składek kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Skarżąca wniosła także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że w jej ocenie, w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdziła, że wątpliwości interpretacyjne dotyczą charakteru prawnego umów, zawartych pomiędzy uczelnią, a osobą fizyczną prowadzącą zajęcia dydaktyczne ze studentami, posiadającą odpowiednie kwalifikacje, nazwanymi umową o dzieło dydaktyczne oraz umowami o autorskie dzieło dydaktyczne - w płaszczyźnie skutków, jakie te umowy wywołują na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych, a mianowicie czy te umowy mają być traktowane, jako umowy o dzieło, o których mowa w art. 627 k.c. w zw. z art. 1 ust. 1 prawa autorskiego, w przypadku, gdy z treści umowy wynika przeniesienie majątkowych praw autorskich do przedmiotu umowy, w tym konspektu, czy też, jako umowy o

świadczenie usług w rozumieniu art. 750 k.c., do których znajdują zastosowanie przepisy o zleceniu.

W odpowiedzi na wywiedziona skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o nie przyjmowanie do rozpoznania skargi kasacyjnej odwołującej, ewentualnie, oddalenie tej skargi; a w każdym razie zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w przedmiotowym postępowaniu nie kwalifikuje się do przyjęcia.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Płatnik składek nie wykazał, by w sprawie występowała powołana w skardze kasacyjnej potrzeba wykładni przepisów prawnych. Potrzeba taka występuje, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego jego przyjęta już i dominująca wykładnia wymaga weryfikacji, w świetle nowej argumentacji powołanej przez skarżącego, bądź gdy ten sam przepis wykładany jest inaczej przez różne sądy, bądź składy orzekające, ewentualnie, gdy wykładnia sądowa jest kontestowana przez doktrynę. Skarżący powinien bądź to wskazać argumentację przemawiającą za zmianą dotychczasowej wykładni, bądź też wykazać, że dany przepis prawny, chociaż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wyjaśnienia i powinien zostać zinterpretowany przez Sąd Najwyższy. Inaczej rzecz ujmując, potrzeba wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości lub wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) zachodzi wtedy, kiedy jego niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie bądź gdy przepis ten nie doczekał się wykładni w kierunku wskazywanym przez skarżącego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca

2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

Nie można uznać, że w przedstawionym przez skarżącą zakresie występuje potrzeba wykładni wskazanych przepisów. Sąd Najwyższy zajmował już stanowisko dotyczące wykładni przepisów art. 627 k.c. oraz 750 k.c. w kontekście kwalifikacji umów dydaktycznych. Należy powołać dla przykładu na postanowienie Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2021 r., I USK 193/21 (LEX nr 3352443), w którym Sąd Najwyższy wskazał kompleksowo zarówno stanowisko orzecznictwa, jak i doktryny w tym zakresie. Sąd Najwyższy w powołanym postanowieniu przypominał, że już w wyroku z 3 października 2013 r., II UK 103/13 (OSNP 2014 nr 9, poz. 134) Sąd Najwyższy uznał, że nie stanowi umowy o dzieło umowa o przeprowadzenie cyklu bliżej niesprecyzowanych wykładów z danej dziedziny wiedzy, których tematy pozostawiono do uznania wykładowcy, bowiem oznacza to, że zamawiający nie jest zainteresowany określonym dziełem (utworem) intelektualnym o indywidualnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, lecz przekazywaniem odbiorcom wykładu wiedzy z danej dyscypliny. W ocenie Sądu Najwyższego, określona forma prowadzenia zajęć edukacyjnych (z przygotowaniem materiałów, np. slajdów, wykresów) nie przesądza o ich wykonywaniu w ramach umowy o dzieło, bowiem jest zwykle stosowana także przez osoby nauczające na podstawie umowy o pracę czy umowy o świadczenie usług. Z tak określonego celu umowy - edukacji słuchaczy, przekazania im wiedzy - nie mógł wynikać obiektywnie osiągalny i pewny rezultat. Chodziło więc o wykonanie określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności) bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie. Także w wyroku Sądu Najwyższego z 14 listopada 2013 r., II UK 115/13 (LEX nr 1396411) stwierdzono, że nie stanowi umowy o dzieło umowa o przeprowadzenie cyklu wykładów (zajęć dydaktycznych), podobnie jak umowa o przeprowadzenie zajęć terapeutycznych w ramach programu rehabilitacyjnego, w której zainteresowana zobowiązała się do osobistego prowadzenia terapii logopedycznej (wyrok z 8 listopada 2013 r., II UK 157/13, OSNP 2015 nr 1, poz. 15) czy też przeprowadzenie wykładów z rachunkowości i analizy ekonomicznej (wyrok z 4 lipca 2013 r., II UK 402/12, LEX nr 1350308).

Również w ostatnich orzeczeniach Sąd Najwyższy konsekwentnie uznaje, że traktowanie jako dzieło indywidualnego wykładu nie jest wykluczone. Jeżeli jednak wykonawca został zobowiązany do przekazywania wiedzy z danej dziedziny, to taka forma prowadzenia zajęć edukacyjnych nie przesądza o ich wykonywaniu w ramach umowy o dzieło - jest bowiem zwykle stosowana przez osoby nauczające na podstawie umowy o pracę czy umowy o świadczenie usług. Przejawem działalności twórczej jest będący wynikiem samodzielnego wysiłku autora rezultat różniący się od innych rezultatów, a indywidualny charakter dzieła wyraża się w tym, że odbiega ono od innych przejawów podobnego działania w sposób świadczący o jego swoistości i niepowtarzalności. Fakt, że możliwe jest uzyskanie analogicznego rezultatu przez różnych autorów, nie stanowi samodzielnej przesłanki wykluczającej przypisanie danemu przejawowi działalności twórczej charakteru indywidualnego. Jeżeli wykładowca zobowiązał się jedynie do starannego przeprowadzenia wykładu, na podstawie swojej wiedzy i praktyki zawodowej, to należy przyjąć, że chodzi wyłącznie o wykonanie określonej czynności bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie. W konsekwencji przedmiotem takiej umowy jest określona czynność (czynności), a nie jej wynik, co przesądza o jej kwalifikacji jako umowy starannego działania, czyli umowy o świadczenie usług, nie zaś umowy o dzieło. Stworzenie utworu w rozumieniu przepisów prawa autorskiego nie przesądza o tym, że utwór ten został wykonany w ramach umowy o dzieło. Autorski charakter przedmiotu umowy i możliwość uznania go za utwór w rozumieniu przepisów prawa autorskiego rzeczywiście nie ma bowiem wpływu (zwłaszcza decydującego) na rozróżnianie umów o dzieło od pozostałych umów cywilnoprawnych. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego nie przesądza zatem, że mamy do czynienia z dziełem. (zob. wyroku Sądu najwyższego z: 19 listopada 2024 r., I USKP 83/24, Legalis nr 3170744; 19 listopada 2024 r., II USKP 33/23, Legalis nr 3170912; 26 listopada 2024 r., III USKP 69/24, Legalis nr 3171107; 26 listopada 2024 r., II USKP 132/23, Legalis nr 3170907).

Specyfikę pracy dydaktycznej realizowanej w ramach umowy o świadczenie usług (ewentualnie umowy o pracę) dostrzeżono również w doktrynie. Istotnie, przeprowadzenie wykładu poprzedzone jest odpowiednim przygotowaniem przez osobę prowadzącą, jednak przebieg zajęć będzie każdorazowo zależny od

poziomu uczestników, zasobu ich wiedzy, zdolności, umiejętności podejmowania dyskusji, zainteresowania tematem, itp. To zaś oznacza, że efekt zajęć dydaktycznych w postaci opanowania wiedzy, przygotowania do egzaminu (zaliczenia) zależny jest w znacznym stopniu od słuchacza, co bez wątpienia przemawia za uznaniem, że działania wykładowcy musi cechować należyta staranność. Tego typu forma nauczania sprowadza się do interakcji z odbiorcą, a nie jedynie do uporządkowanego przekazania wiedzy w przyjętej (twórczej lub nie) formie (por. T. Bakalarz, Kwalifikacja prawna umów, których przedmiotem jest działalność dydaktyczna, Przegląd Sądowy, 2016, z. 11-12, s. 174).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z 15 marca 2016 r., II UK 129/15, LEX nr 2288932; z 19 kwietnia 2016 r., II UK 184/15, LEX nr 2046362; z 10 maja 2016 r., II UK 217/15, LEX nr 2056874; z 11 sierpnia 2016 r., II UK 316/15, OSNP 2018 nr 2, poz. 16; z 19 stycznia 2017 r., II UK 590/15, LEX nr 2216188 i z 12 kwietnia 2017 r., II UK 140/16, LEX nr 2310112) dominuje stanowisko, że w przypadku umowy o dzieło „autorskie” w rozumieniu art. 1 ust. 1 prawa autorskiego, w postaci utworu naukowego (wykładu), przesłanką przedmiotowo istotną (przesądzającą) jest jego zakres, którego określenie nie może się ograniczać do danej dziedziny nauki. Tak bowiem szeroko ujęty przedmiot umowy uniemożliwia jego identyfikację wśród innych utworów intelektualnych dotyczących tej samej tematyki. Istotą wykładu jako dzieła autorskiego jest jego treść zawierająca przekaz określonej myśli intelektualnej twórcy, której granice wytycza z góry określony temat. Skoro w momencie zawierania umowy temat wykładu jest nieznany, to nie jest możliwy do ustalenia (zidentyfikowania) jej rezultat. Zatem decydujące są dodatkowe kryteria. Jako zasadę można przyjąć, że w procesie dydaktyki wymagane jest staranne działanie, to zaś nie prowadzi do osiągnięcia określonego, indywidualnego rezultatu. Tymczasem musi być on z góry określony, mieć być samoistny, obiektywnie osiągalny i pewny, zgodny z umową stron (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2016 r., II UK 218/15, LEX nr 2052526). W skrajnym wypadku nawet stworzenie utworu w rozumieniu prawa autorskiego nie przesądza, że został on wykonany na podstawie umowy o dzieło (art. 627 k.c.) a jego autor nie podlega z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 września 2018 r., II UK 236/17, OSNP 2019 nr 4, poz. 50).

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że w sprawie nie występuje powołana w skardze kasacyjnej przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej w postaci potrzeby wykładni wskazanych przepisów. Brak jest podstaw do zakwestionowania wykładni przepisów prawa dokonanej przez Sąd II instancji. Kwalifikacja prawna ustalonego stanu faktycznego (tzw. subsumcja) zależy przede wszystkim od dokonanych ustaleń - w tym przypadku dotyczących treści umów, ich charakteru i sposobu wykonania. Sądy *meriti* na podstawie poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych stwierdziły, że określone w umowie nazwanej „umową o dzieło” czynności wymagały postępowania określonego zasadami charakterystycznymi dla dydaktyki, według planu studiów i zakresu nauczanego przedmiotu, zaś efekt w postaci przeprowadzonych zajęć ze studentami nie uzasadniał uznania tych czynności za dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. Sporne umowy charakteryzowały się określoną stałością (przewidywały okres trwania jako dany rok akademicki) i powtarzalnością podejmowanych prac, co związane było z charakterem i celem objętych tymi kontraktami czynności faktycznych - powtarzalnego, stałego przeprowadzania zajęć (ćwiczeń i konwersatoriów) ze studentami danego roku, co przemawiało za uznaniem ich za umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c.), które stanowiły tytuł do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[SOP]

DS